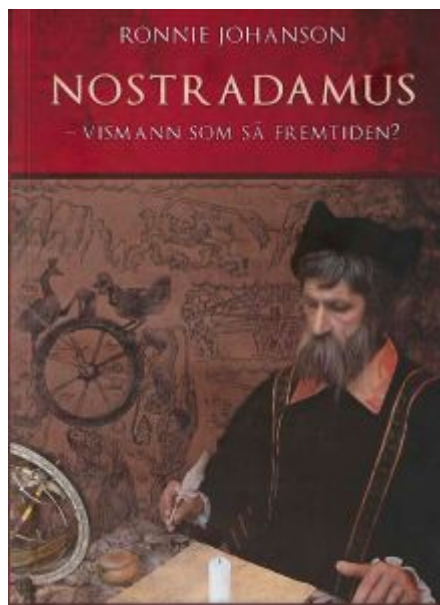

HUMANIST

Fra [Humanist 3/15](#).

Ronnie Johansons bok om spåmannen Nostradamus er blitt en skeptisk godbit.

Ronnie Johanson

Nostradamus - vismann som så fremtiden?

Religionskritisk forlag, 2015

Da jeg var en ung og vitebegjærlig gutt, leste jeg med glupsk fascinasjon om den treffsikre spåmannen Nostradamus. Med barnlig nysgjerrighet undret jeg meg over hvordan en franskmann født i 1503 kunne forutse alt fra bybrannen i London til den annen verdenskrig og månelandingen.

Det brutale svaret er: Det kunne han aldeles ikke. Og det gjorde han heller aldri.

Lite treffsikker profet

Nostradamus (1503-1566) var en fransk apoteker/farmasøyt, astrolog og selverklært spåmann. Han er kjent for sine årlige *Almanakker* (fulle av små spådommer) og for de mer dramatiske og storslåtte spådommene i *Les Propheties*, bestående av dikt på fire linjer, gruppert i grupper på 100 (derfor kalt *Centuries*).

Alt i alt kom Nostradamus med oppunder 10.000 små og store spådommer. En håndfull av dem later til å ha slått til. Verken statistisk eller forretningsmessig (for ja, Nostradamus levde av spådommene sine) er treffsikkerheten noe å skryte av.

Rett etter 11. september-angrepene i USA, dukket denne skremmende og treffsikre spådommen opp på nettet:

In the City of God there will be a great thunder,

Two brothers torn apart by Chaos,

while the fortress endures,

the great leader will succumb.

The third big war will begin when the big city is burning.

- Nostradamus, 1654

Over hele verden lot folk seg forbløffe. «Great thunder» - utvilsomt eksplosjonene utløst av flyene. «Two brothers» - tvillingtårnene. «The fortress» - Pentagon. I det hele tatt ...

Gransket man teksten nøyere, ville man oppdage at det hele er vrøvl fra ende til annen. Selv Nostradamus - som døde i 1566 - ville hatt store problemer med å skrive et eneste ord i 1654. Og: Spådommen finnes ikke i et eneste verk av Nostradamus.

Forklaringen var åpenbar: Spådommen var en forfalskning - skrevet av studenten Neil Marshall på nettstedet «A Critical Analysis of Nostradamus». Han skrev teksten nettopp for å vise hvor lett det var å bløffe verden med såkalte Nostradamus-spådommer.

Skeptikeren, humanisten og forfatteren Ronnie Johanson - kjent for en lang rekke kritiske skrifter og bøker om religion og parapsykologi - har nå skrevet *Nostradamus - vismann som så fremtiden?*, der han plukker Nostradamus-mytene fra hverandre én etter én.

Det er en kritisk, grundig og strålende bok.

Både akademisk og folkelig

En bok som dette er åpenbart skrevet for lesere som er over gjennomsnittet interessert i tematikken og metodikken. Men Ronnie Johanson skuffer verken den folkelige leser eller den mer akademisk trente interessent. Den som vil ha det inn med teskjeer, kan glede seg over ikke mindre enn 429 fotnoter, et fire siders kilderegister, et tre siders personregister og en tre siders indeks til de *centuriene* (spådomsstrofene) som er omtalt.

Er man ikke fullt så akademisk anlagt, men bare interessert i Nostradamus, vil man likevel ha stort utbytte av denne boken. Dette er slett ingen tung bok å lese. Tvert imot: Språket er lettfattelig og presist, argumentasjonen forbilledlig klar. Forfatteren tar deg i hånden og leier deg gjennom sine resonnementer.

Det er nesten så en kan drømme om en tv-debatt med Ronnie Johanson og Nostradamus-knuser James Randi på den ene siden og en håndfull Nostradamus-forsvarere på den annen. Sistnevnte gruppe ville bli spist og spyttet ut i løpet av minutter.

Hister = Hitler?

I kapittel etter kapittel - og punkt for punkt - drøfter han de mest sentrale strofene der Nostradamus forutser dette og hint.

Vel. Sant å si forutså den store spåmannen i praksis ingen verdens ting - selv ikke riktig tidspunkt for sin egen død. Men han hadde ordet i sin makt, godeste Nostradamus. Ved å være passe upresis og tåkete - viktige dyder for enhver dyktig spåmann - overlot han til ettertiden (og velvillige oversettere) å tilpasse spådommene til samtidens virkelige hendelser.

Kanskje mest kjent er Nostradamus for å ha spådd Hitlers vei til makten og krigen. Som da han

skrev i *Les Propheties* (1555-utgaven, 2. opplag, Centurie 2, strofe 24).

Bestes farouches de faim fluues tranner:

Plus part du camp

encontre Hister sera -

(Anmelderens oversettelse:)

Dyr gale av sult vil krysse elvene

den største delen av leiren [armeen]

vil stå mot Hister -

Den dag i dag innbiller Nostradamus-tilhengere at *Hister* er en beleilig feilstaving av Hitler. Men de gangene Nostradamus henviste til Hister, var det ikke til den fremtidige diktatoren, og fremtidige armeer i krig. I stedet viste han til et høyst konkret landområde ved den nedre del av Donau. Han mente det han skrev: Hister. Helt bokstavelig. Landområdet.

Ikke desto mindre var Hitler - i hvert fall hans stab - hysterisk opptatt av Nostradamus. I kapittelet «Nostradamus som krigsvåpen» gjennomgår Ronnie Johanson hvordan nazistene - men også de allierte - (mis)brukte Nostradamus i propagandaens tjeneste. Det høres ut som subjettet i en halvgod Hollywood-film, men er faktisk sant.

Nostradamus' testamente

I 2012 utga jeg spenningsromanen *Nostradamus' testamente*. I utgangspunktet hadde jeg tenkt at min antihelt, den nervesvake, albino arkeologen Bjørn Beltø, skulle la seg forbløffe over Nostradamus' gamle profetier. Men det skulle ikke rare researchen til før jeg innså at Nostradamus' samlede verker, og såkalte spådommer, var det reneste sprøyt og pølsevev.

Så hvorfor, undret jeg, forelå det så mange tilsynelatende presise spådommer?

For å finne svaret, måtte jeg - akkurat som teologene - tilbake til grunnteksten. Gjennom århundrene er Nostradamus blitt oversatt av stadig mer velvillige oversettere. Ord er blitt endret, formuleringer pyntet på - alt for at originalteksten skal fremstå mer presis enn den opprinnelig var.

Jeg skaffet meg derfor en faksimileutgave av Nostradamus' 1500-tallsverker og begynte å oversette originalstrofene fra mellomfransk til moderne norsk. Nå behersker jeg aldeles ikke mellomfransk, men ved hjelp av ordbøker og engelske oversettelser klarte jeg å finne en norsk språkdrakt.

Når jeg nå leser Ronnie Johansons bok, skulle jeg virkelig ønske den hadde foreligget i 2011, da jeg skrev min roman. Han har - langt grundigere - gjort den jobben jeg selv måtte gjøre i min egen research.

Upresist og tåkete

I 36 kapitler tar Johanson for seg Nostradamus' liv (navnet er en latinsk versjon av Michel de Nostradame) og virke. Johanson tilbakeviser mange av de mytene som har oppstått rundt Nostradamus. Han analyserer - historisk og språklig - de *centuriene* som er kjent for å være - krent

- korrekte. Og han viser hvordan tekstene ikke bare er upresise, men så tåkete at man i ettertid kan lese nesten hva man vil inn i dem.

Tåketheten var åpenbar for en del også i Nostradamus' egen tid. Som en kritisk, men ydmyk oppdragsgiver skriver i et klagebrev: «Jeg har lest ditt svar angående ringen, men sant å si var jeg ikke i stand til å forstå noe av det. Hvis du kunne oversette svaret ditt til et språk som er – jeg vil ikke si direkte folkelig, men i det minste litt klarere, ville jeg kanskje være i stand til å forstå litt av det.»

Nostradamus leverte gjerne generelle og vage vendinger, som "En mektig hersker vil få folket mot seg og dø" eller "De to rikene vil kjempe blodige slag om herredømmet", og sånt vil nødvendigvis slå til – før eller siden. Men når? Hvor? Hvem? Hvordan? Her skiller den dyktige spåmann seg fra den talentløse, for den dyktige sjarlatan formulerer seg akkurat så vagt at han før eller senere får rett.

Som Johanson skriver: «Diktene i *Les propheties* er så dunkle at det ofte er umulig å si hva de handler om, med mindre man tyr til vidløftige tolkninger.»

Fusk og fanteri som fag

Nostradamus tjente seg ikke bare styrtrik på bestselgerne *Les Propheties* og *Almanakkene* – han skrev også personlige horoskoper og spådommer for et friskt honorar. Oppdragsgivere var alt fra konger og dronninger til rikfolk over hele Europa.

Som forfatteren presist påpeker: «I spådommer for enkeltpersoner forteller han dem stort sett hva de ønsker å høre om sin egen skjebne.» Ett eksempel: «Vær ved godt mot, for stjernene lover deg hell og lykke i fremtiden.»

Vel, vel.

Som regel spådde Nostradamus sine kunder et langt og lykkelig liv. De som døde i ung alder, vel, de var ikke i stand til å reklamere på spådommen. Men det var det mange andre som gjorde. Hvor blir det av denne lykken, spør noen. En mann som, ifølge Nostradamus, ville bli angrepet og såret av sine brødre, innvendte at han slett ingen søsken hadde.

Sågar Nostradamus' uleselige håndskrift fikk gjennomgå. Det er umulig å lese hva du skriver, klager en klient.

Kanskje en fornuftig forretningsstrategi når faget er fusk og fanteri?

En slags detektivfortelling

I boken oppsummerer Ronnie Johanson også viktige sider ved Nostradamus' privatliv. Mye tyder for eksempel på at Nostradamus var fordekt lutheraner (hugenott) – i en tid der slike kjettere ble forfulgt og massakrert.

I researchen til boken har Johanson besøkt mange av de sentrale stedene i Nostradamus' liv. Hans egne fotografier, samt faksimiler og kart, bidrar til å gjøre boken lettlest og medrivende.

Som leser fornemmer man forfatterens entusiasme for stoffet. Det hele fremstår som et lidenskapelig *con amore*-prosjekt, og en må bare la seg imponere av den arbeidsglede og grundighet som forfatteren legger til grunn.

På mange måter kan man lese boken som en slags detektivroman der forfatteren avkler den skyldige til stakkaren står ribbet og naken på åstedet uten et ord til sitt forsvar. Er du det aller minste interessert i Nostradamus spesielt eller avsløring av sjarlatansk metode generelt, er denne boken en skikkelig godbit.